

kladi osjeganja spadaju po novom zakonu sve ribarske globe, ako uzmemo, da bi i vlada morala ovoj zakladi doprinositi stalnu godišnju svotu, tad nam jasno postaje, da bi mi u krilu „Providnosti“ mogli naš pristojna mjesta i zaštite u starosti našim ribarima.

Mi u Dalmaciji okupimo se oko „Providnost“ a oni u Istri oko svoje centrale seoskih blagajna, dok osnuju što za ribare, dok oni u Trstu nek ožive opet zakladu Sv. Nikole, koja je nekad vrlo liepo pomagala svoje ribare.

Mi iznosimo ovu razdiobu, jer je najnarravnija, Misli li pako vlada, da bi centralizacija oko „Pio fondo“ bila bolja, mi joj se i ako preko volje za sad pokoravamo. Velimo za sada, a to zato, jer vez koji naše ribare spaja sa Trstom mora da prije ili posle pukne, a mi se držimo one što prije tim bolje, te ono što imaću učiniti traži zašto da ne učinis danas:

Da prikupimo. *Neka vlada što većim doprinosom dođe u susret zakladi za osjeganje ribara u starosti u smislu od nas istaknuto, kako bi mogli bilo pako ribarskih zadruga, bilo sami uz što manji mjesečni doprinos obezbijediti sebi obstanak pod stare dane;*

Neka se „Pio fondo“ nastavi i nek se svota što pripada Dalmatinske ribare uložiti kao početna glavnica za zakladu o kojoj govorimo; Neka sve globe, što ribari u Dalmaciji plaćaju pripadaju ovoj zakladi;

Neka vlada posebnom novicom protege blagodati zakona za osjeganje radnika u bolesli i nezgodama i na sve ribare po zvanju, koji će biti obvezani doprinositi ovoj zakladi ono što ih ovim zakonom pripada.

Ovoliko napisasmo iz ljubavi naprama ovoj zapuštenoj ali zaslužnoj ribarskoj kasti. Šibenik, Na Tomlinju.

V. Belamarić.

Političke vesti.

Delegacije. Kako je poznato, dne 28. ov. mj. sastaju se u Budimpešti delegacije. One imaju samo da odobre zajedničkoj vladi tekuće poslove te indemnitet. Sam proračun doći će u razpravu pred delegacijama dne 21. siečnja. Zasedanje delegacija trajat će o-čito sve do polovice veljače. Stalno će delegacije svečano otvoriti sam prijestolonasljednik nadvojvoda Franjo Ferdinand. To će biti prvi puta, da je prijestolonasljednik sudjelovao u jednom državnom činu u Ugarskoj. Zato mu se u Budimpešti sprema veliki i svečan doček.

Izbori u Engleskoj. Izbori su dovršeni i vlada je dobila većinu koliko je imala i u prošlom parlamentu. Unijonisti ovakav rezultat ne smatraju za poraz. U uvaženoj reviji „Observer“ piše poznati žurnalist Gerwin, da će vlada u pitanju reforme ustava morati tražiti kompromis sa unijonistima. Ne bude li vlada htjela popustiti, unijonisti treba samo da budu odlučni i da nateraju vladu, da protura oko 500 novih lordova. Iстина, nove lordove imenuje kralj, ali odgovornost za to pada na vladu. A imenovanje novih lordova bilo bi danas tako nepopularno, da bi vlada u budućim izborima sigurno morala podležti.

Sporazum Turske i Grčke. Iz Atene javljaju, da je grčki ministar predsjednik Venizelosa započeo akciju za sporazum Turske i Grčke, te nastoji, da provede međusobne uvjete prijateljstva. Ministar je u tom smislu poslao u Carigrad prijateljsku notu, u kojoj uvjerava Tursku da ni u kojem slučaju nema nikakvih namjera, da osvaja turske pokrajine.

Prosvjed Krete protiv zaštitnih vlasti. Iz Kaneje javljaju: Kretske občinstvo opet je vanredno uzbuđeno radi note zaštitnih vlasti. Vlada je izdala protest na ovu notu, u kom izjavljuje, da će se vazda boriti za uniju Krete sa Grčkom i protiv protektorata sultana. U noti se još naglasuje, da će se Kreta boriti do skrajnjih granica za uniju sa Grčkom.

Pregovori izmedju Čeha i Niemaca. Doznaje se, da će se pregovori izmedju Čeha i Niemaca nastaviti tek posle nove godine i to u Pragu.

Otvaranje engleskog parlamenta. Pošto su izbori dovršeni, to se očekuje, da će u skoro parlament biti sazvan. Jedna viest veli, da će se parlament sastati dne 31. siečnja 1911., a kralj da će ga pozdraviti pristolnom besjedom tek 8. veljače. Medjutim većinom se misli, da će otvor i pristolna besjeda uzstieđiti istodobno 8. veljače.

Ženidba prijestolonasljednika Aleksandra. Beogradska „Tribina“ ovdje iz Petrograda sljedeće obavještenje: U obdajšnjim dvorskim i diplomatskim krugovima govori se posljednjih dana, da će se srbski prijestolonasljednik Aleksandar uskoro vjeriti sa Tatjanom Konstantinovom, kćerkom velikog kneza Konstantina Konstantinovića. Veliki knez je stric cara Nikole II. Ova je viest izazvala u Srbiji radost.

Borba protiv poreza u Bugarskoj. Neki dan je u Srbiji održan veliki protestni zbor sofijskih bankara, trgovaca i predstavnika svijtu trgovina. Zbor je sazvan, da protestuje protiv novoga progresivnog poreza. Ovaj zbor je od velikoga značaja, jer je predhodnik čitavoga niza metinga, koji će se održati u cijeloj Bugarskoj. Vlada je zabrinuta, jer ugledni trgovci i predstavnici trgovina misle, da državi odkažu plaćanje poreza. Govori se, da će bankari i trgovci stvoriti odluku o trodnevnom štrajku.

Naši dopisi.

Trgigr, 17. prosinca.

Naprednjačko prostaštvo.

Nadutoj šaćici naprednjaka i njihovom u prevrtljivosti i intriganstvu diplomiranom „Kapetanu“ uzemirili se živi od kada ih pravde ne otvoreno razkrinkao veleč. Fulgosi. Dignuta im je obrazna slica, jer neiskrenost njihova dozlogrdila bi i dojadila i najapatičnijem flegmatiku, a kamo li ne svakomu koji ljubi pravi napredak i blagostanje svojega kraja. Ti nemirni rovatelji svakoga dobrog namišljaja, ti rušitelji sklada, ljubavi i društvenoga mira htjeli su na svakojaki način zloupotrebljavati otvorenost i odrješitost spomenutog svećenika pa ga kao občinskog viećnika u više prigoda potiskivali napried, da diže svoj glas, da se suprostavlja ondje, gdje njihov kukavičluk pokazivše se u najvećoj mjeri. U mnogim sgodićam povjerovao je on u lukavštini okretnom kapetanu, koji znađe medeno i zaobljeno opisivati, pa zaveden izložio se je višeputu u občinskim sjednicam, gdje bi od kapetana bio ostavljen na cjedilu.

Kad nakon pune dvie godine i pō odsutnosti pred skoro šest mjeseci vel. F. našao se je posve slučajno u občinskog sjednici, neimajući nikakova povoda buduć u ni jednoj razpravi nije učestvovao, bio je radi toga na nlici javno ukoren od autoritetnog „Kapetana“ i to pred adlatusom mu vječnim doktorandom i drugima, koji nam to potvrđiše. Tu mu je „Kapetan“ spočitao zašto je u sjednici mučao, a ne dao se izvjestiti o nekim pitanjima po njihovoj uvidjivosti vrlo važnim. Na to je dobio odgovor od istoga uz primjetbu da je morao sam doći u vieće, te s tako dobrim poznavanjem predmeta do mile volje pretresati. Ali da! njemu to bijaše nemoguće, jer je — reče — do pred podne spavao. Važna pitanja, a ipak on po navadi i običaju svome mirno spava! I gle! ima srca druge koriti i malodušnost im prišivati. Na ovaj javni ukor isti velečastni — poznato nam je — nije pokunjen ostao, već se je htjeo o stvarima javno predbacivanim uvjeriti i s toga upitao je za razbistrenje jednog savjestnog člana obč. upraviteljstva, pa je doista dobio sasvim drugo razjašnjenje i pojam posve oprčan razlaganju „Kapetana“ intriganta. Malo časa po tom taj član obč. upraviteljstva spričoviedao je gosp. načelniku o javnom spričovitanju „Kapetana“, koji je taj sastanak motrio. To je porazno na njega djelovalo, jer baš u taj tren isti veleč. F. dokazivao mu je kako je njegov ukor bio netemeljit, pa mu s toga hladno i ozbiljno predoči, kako je ubitačna mjesnim okolnostima ta zakulisna manevra, koja mora već prestati.

Od toga časa uzbjensio je „Kapetan“ i družina, sikuću javno i tajno svoj otrovni bies na veleč. F. a izkaljuje se i na druge kojima kao i njemu u mnogočem morali bi harnost izkazati. Mjesto da iznesen slučaj imenuju denuncijom i hvataju se istog ko manit kape, neka pogledaju na plod svog slobodoumlja, na svoje pisanje, a osobito na zadnju u parafiranoj „Slobodi“ i viditi će sebe ko u zrcalu infamnog, podlog, lažnog, denunciranja. Nije im se čuditi! Tko što ima, to i daje! Mogu li se pohvaliti čim drugim u svom radu naprednjačkom, ako ne klevetanjem, ocjnjivanjem, bedastim zastrašivanjem i denunciranjem, počamši od najviše položenih osoba do najnižega svakoga položaja i staleža. Shvatljivo nam je po tom sve ovo njihovo kod nas infamno napadanje na osobe, kojih i sjena im smeta.

Tim umišljenjem veličanom ne htjedosmo se ovim oprieti, dapače nek sljede dalje kako im je u naputcima pisanu, ali nek ne zaborave da tko protij vjeru pljuje, na obraz mu pada!

Neka se kane čorava posla i neka sami zasuču rukave, ako im se gdje čini od potrebe, a ne da drugi za njih kestenje iz vatre vade. Za danas dosta Kapetane, poznati politički kamaleonte!

Iz hrvatskih zemalja.

Za hrv. otudjene i ugrožene krajeve. Zagrebački marni i radišni klub „Čirilj-Methodskih zidara“ na svojoj nekidašnjoj sjednici

zaključio je da kao božičnicu hrvatskom narodu porazdieli sljedeće svote:

500 kruna družitvu „Ljudevit Gaj“ koje si je stavilo za zadaću podizanje škola u Hrvatskoj, a naročito na Rieci i u njezinim podobčinama;

500 kruna družitvu „Napredak“, koje vrši svoju blagotvornu misiju u Bosni;

1000 krunna družbi „Čirila i Metoda za Istru“.

1000 kruna zakladi za podupiranje hrvatskih škola u Slavoniji;

100 kruna listu „Neven“, što vrši svoju misiju medju našom bunjevačkom braćom uz uvjet, da se 50-torici siromašnih bunjevačkih mladića ovaj list kroz godinu dana bezplatno dostavlja.

Magjarizacija Rieke. Guverner Rieke grof Wickenburg posjetilo je ministra predsjednika grofa Khuena-Herdevaryja. Grof Wickenburg predveo je ujedno jedno deputaciju Riečana ministru nastave grofu Zichyn, koja je došla moliti, da bi ministar poradio na gradnji magjarskog kazališta na Rieci i magjarske kulturne palače. Ministar je primio deputaciju vrlo su-sretljivo i obećao, da će učiniti sve, što bude mogao u interesu magjarstva Rieke. Magjari ipak sustavno rade!

Priepriostni sabsorski mandati. U svemu je bilo predano sedamnaest prosvjeda proti zakonitosti izbora raznih zastupnika. Verifikacioni odbor je, što jednoglasno, što većinom glasova, proglasio priepriostni mandate: dra. Homotarića (Klanjec), grofa Th. dra. Pejačevića (Našice), dra. Neumann (Osiek), dra. Kumičića (Zlatar), dra. Sekulica (Karlovci), a za mandat dra. Šišića (Vinkovci) proglasio ga nevaljanim.

Velikim županom ličko-krbavske Županije imenovan je podžupan Josip Subotić.

Iz grada i okolice.

Sretan Božić! U ovim danima mira i ljubavi, kada utihnu sve strasti, kada uspomena na veliki god napunja sve duše, da su sretni i veseli časaovi intimne obiteljske svečanosti, svim našim prijateljima i suradnicima i predplatnicima. Svima: sretan Božić!

„Ubožkom Domu“ priložio je dr. Grgo Bogić 10 K. mješte čestitaka o Božićnim blagdanima i Novoj godini. U istu svrhu 5 K. dr. J. Gazzari. Uprava se harno zahvaljuje.

Imenovanje. Ministarstvo trgovine imenovalo je g. Antuna Prebenda u Šibeniku pošt. nadoficijalom.

Položi izpitne. Ovo dana položise na tehniči u Brnu izpitne geometra naši mladi prijatelji i pristaše, Divko Novak iz Drniša, Ivan Staničić iz Šibenika, obadva i sinovi naših dobrih pristaša. Srdačno se radujemo objojici i čestitamo nad liepim uspjehom.

S ribarnice. Jučer i danas sila je ribe bila na ribarnici i to svake vrste, a i cienne. Ugodila vremena, pak se sviat bacio na more, da izbije pare za božične svetce. A i izbio je!

Izvoz drvija. Pod skladištem Steinbeiss krca drvije parobrod „Verdirame“.

Izvoz ugljena. Krcaju ugljen parobrodi „Casaopea“ i „Zoa Kosulic“.

Izvoz Karbita. Parobrod Adrie „Dean“ odputovao je za Lisabon. Krca „Lajoš“.

Ratni brodovi. „Velebit“, „Reka“, „Dinara“ i 4 torpeta nalaze se od Utoraka u našoj luci. Krstaš „Baron Rpaun“ usidren je pod Zablacom. Sinoć su svi odplivali za Pulu.

Povjerenici odredjeni za popis pučanstva imat će ovih dana na Poglavarstvu naših kanak, gdje će dobiti posebne upute i pouke za obavljanje popisa pučanstva, kojim će odpočet odmah poslie mliadog ljeta.

Občinsko Vieće šibensko sazvano je za dan 28. t. mj. na Mladince u 9 sati u jutro u obč. uredu. Na dnevnom su redu razna važna pitanja.

Učiteljsko društvo za grad i kotar Šibenik imat će svoju glavnu godišnju sjednicu u prvof polovici idućeg mjeseca siečnja. Članovi će bit obavješćeni doskora u koji će se baš dan držati sjednica.

Lloydovi parobrodi počeli su već pristajati uz novu obalu Makale, ali ova još uvijek nije konačno uređena, još uvijek na njoj krak lukobrana leži voda, jer poravnanje iste nije podpueno u cjelosti bilo izvedeno. Očekujemo, da će Pomorska Vlada tome što prije doskočiti, jer je ono zblijja rugoba.

IZ UREDNIŠTVA. Cijenjene naše predbrojnice najučtivije umoljavamo, da bi nam zaozlatu dužnu predplatu što prvo podmirili. Ima ih i od prošlih godina, pa dalje čekati ne možemo, jer imamo i na svojih obvezu. Ne odazovu li se, bit ćemo prisiljeni list im obustaviti i putem suda novac utjerati.

Naše brzojavke.

Češki sabor.

Prag, 24 prosinca. — Početkom siečnja ima se sazvati češki sabor.

O odstupu Di San Ciuliana.

Rim, 24 prosinca. — „Italie“ oprovrgava viest o odstupu ministra Di San Ciuliana.

Berlin, 24 prosinca. — Ovdješnji „Berliner Abendblatt“ uzprkos demetitui „Italie“ tvrdi, da je položaj Di San Ciuliana neodrživ.

Kraljev Božić.

Beč, 24 prosinca. — Kralj je otputovao u Wallsee, da božične svetce sprovede kod nadvojvode Salvatora.

Pašičevo imenovanje.

Beograd, 24 prosinca. — Pašić je imenovan predsjednik državnog savjeta.

O aferi radi enciklike.

Berlin, 24 prosinca. — Baron Mathias afro je kod saskog kralja, da se izpriča radi bife o encikliki.

Kretske stvari.

Atena, 24 prosinca. — Sa Krete stize viest, da je Mikelidakis, glavni vodja na Kreti, izjavio, e su se Krećani odlučili na samoobranu.

Iz španjolske komore.

Madrid, 24 prosinca. — Komora je uzprkos obstrukcije Karlista poprimila zakon o porezima.

Aneksija Mongolske Rusiji.

London, 24 prosinca. — Iz Kine stizu glasovi, da se Kina ozbiljno pobojava, e će Rusija izvesti aneksiju Mongolske.

Osuda nad Vasićem.

Beograd, 24 prosinca. — Vasić je bio osudjen na 5 godina tamiarie radi veleizdaje. Beč, 24 prosinca. — „Fremdenblatt“ tvrdi da su Vasićeve denuncije ostale bez materijalnog dokaza.

Iz ugarskog sabora.

Budimpešta, 24 prosinca. — Parlament je nastavio razpravu o trgovačkom ugovoru sa Srbijom.

O bankovnom pitanju.

Budimpešta, 24 prosinca. — Upravitelj Popović u jednom interviueu izjavio je, da će banka u stanju ex-lexa raditi kao obično bez zapreke.

Novo ministarstvo u Kini.

London, 24 prosinca. — U Kini se je ustanovilo ministarstvo mornarice, koje dosad nije postojalo.

Tvornica igračkih karata u Ljubljani.

Ljubljana, 24 prosinca. — Jučer bivhio dovršene radnje utemeljenja prve slavenske tvornice igračkih karata. Izradjene karte predstavljaju razna junačka djela i običaje svih Slavena.

- Velika zlatarija -

Gjuro Plančić

Starigrad

(Podružnica: Vis-Velaluka).

Prodaje svakovrstnih zlatnih i srebrnih predmeta.

Najfinije švicarske dobnike.

Ciēne umjerene bez utakmice.

Priznanice na pretek. 30.VII.

Pokrajinske vesti.

Sprovod pok. biskupa Nakića bio je u četvrtak. Sjajno je izpao. Sve vlasti, sve korporacije, i vanjske mnogobrojno zastupane po odsalancima, bile su za sprovodom. Čio grad se bio obavio u crninu. Kako nam iz Spljeta javljaju, ovaj je sprovod bio jedan od najsvetčanijih, što se zadnjih godina u tom gradu pamti. Brzojavnih sažaljenja je sa svih strana prigodom smrti došlo sila. Sprovodu su prisustvovali biskupi Pulišić, Carić, Palunko i Borzatti te podmaršal Futina. Lies je posebnim parobrodom odposlan u rodno mjesto pokojnika, Silba. Vikarom je izabran biskup Palunko.

Osuda u procesu Polešnik. U sriedu pala je osuda u procesu Polešnik, a proti D. F. Tomassevichu i Antonietti Ostrich. Prvi je

Oglasi se uvršćuju samo oni, koji se unapried plate!

Uredništvo.

**HRVATSKA
VJERESLIJSKA BANKA
PODRUŽNICA ŠIBENIK**

Dionička glavica - - -
- - - - K 2,000.000

Pričuvna zaklada i pritički K 180.000.
CENTRALKA DUBROVNIK
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice. Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

173-54

**TVORNICA
PAPIRNATIH
VREĆICA**

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, da sam objavljenu tvornicu papirnatih vrećica za trgovačku porabu otvorio, te je podopno prema zahtjevu uredio, time sam u stanju u najkraće vrijeme najveću količinu vrećica izraditi. Vrećice izrađuju se u svim veličinama i u svim bojama. Pošto je ovo u nas prvo i jedino domaće poduzeće ovakove vrste, nadamo se za stalno, da će mi gg. potrošači povjeriti svoje cijenjene naručbe, koje će u potpunom redu i naj-savjetnije izvršene biti.

Sa velešovanjem

**ANTE ZORIĆ
ŠIBENIK.**

96

Objava.

Zašto se ne obratite pri kupovanju vaših potrebitina ravno na tvrdku

Jaroslav Xocian

**Tkaonica i odpravništvo
Hronove u Met. (Česka.)**

koji zgotavlja i ima uvijek na skladištu sukna i za odjela, zimске kapute itd. Zajamčeno održanje boje. Kanafasa, platna, flanela, ubrusa, ručnika, jastuka, porketa, šifona.

Cienu su najjeftinije.

Naručbe preko 18 K. šaljem franko. Tražite uzorke.

Može se dobiti 30 do 40 mt. odpadka 3 do 15 mt. dugog za K 18 do 25 prema vrsti. Od odpadaka se ne šalju uzorci.

16-24

Eugen Pettoello

Pribor satova, zlatarskih i optičkih predmeta i kineskih srebrarija žlica, viljuška i noževa.

Zajamčena izradba sa 90 grama čistog srebra.

Pečata.

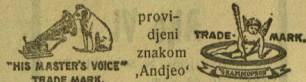
Svake vrsti rezbarije u kojoj mu drago kovine.

Repatil ilustrirani cjenik. Tvorničko stalno cijen.

Šibenik, Glavna ulica, br. 128.
14.9.-910-14.9.-911

Najsavršeniji gramofoni i ploče

sa svakovrstnim komadima osobito hrvatskim

dobivaju se u knjižari i papirnici:

Ivan Grimani

Šibenik, Glavna ulica.

Šalje na zahtjev cjenik i popis komada badava i franko.

14.-9. 910-911.

Hrvati i Hrvatice!

Pomozite Družbu
Sv. Cirila i Metoda

Austrijsko parobrodarsko društvo na dionice

„DALMATIA“

održava od 16. jula 1910. sljedeće glavne pruge:

Trst—Metković A (poštanska)
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati posle podne; povratak svake subote u 6 sati prije podne.

Trst—Metković B (poštanska)
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati posle podne; povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Metković C (poštanska)
Polazak iz Trsta u sobotu u 5 sati posle podne; povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Korčula (poštanska)
Polazak iz Trsta u utorak u 5 sati posle podne; povratak u ponedjeljak u 6 sati prije podne.

Trst—Šibenik (poštanska između Pule i Zadra)
Polazak iz Trsta svake subote u 6 sati prije podne; povratak u četvrtak u 12:45 posle podne.

Trst—Metković D (trgovačka)
Polazak iz Trsta svake nedjelje u 6 sati prije podne; povratak svake nedjelje u 6 sati prije podne.

Trst—Vis (trgovačka)
Iz Trsta u četvrtak na polnoči; povratak svake sriede u 8 sati prije podne.

27.VII.10

PRVORAZREDNOM DIPLOMOM I ZLATNOM MEDALJOM NA RIMSKOJ IZLOŽBI POLJODJELSTVA I OBRTNIH PROIZVODA NAGRAĐENA DJENA

TVORNICA
VOŠTANIH
- SVIEČA -

**VLADIMIR KULIĆ
ŠIBENIK**

PREPORUČA SVOJE PROIZVODE P. N. GG. ŽUPNICIMA, CRKOVNARSTVIMA I BRATOVSTINAMA

Velika Tvornica tjestenine Velika

i mlinice za raznu hranu.

Pomoćju najmodernijeg motora proizvadjaju

Svake vrsti ovog jestiva. **Od najboljeg marseljskog griza** Svake vrsti ovog jestiva.

kao i od

Dobrog i od najfinijega **pšeničnog brašna** dobrog i od najfinijega.

Tvrđka:

IVAN ŠUPUK i brat

Šibenik.

15./VI. 10.

KNJIŽARA I PAPIRNICI

Glavna ulica **IVANA GRIMANI-A** Glavna ulica

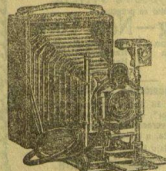
ŠIBENIK

preporuča p. n. občinstvu svoj veliki izbor hrvatskih, talijanskih, njemačkih i francuzkih knjiga romana, slovnica, rječnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima predplate na sve **hrvatske i strane časopise** uz originalnu cieniu sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću.

Velika zaliha svakovrstnih **toplomjera, cviker-naočala** od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama.

Vanjske naručbe obavija kretom pošte.

Sklađište fotoografskih aparata i svih nuzgrednih potrebitina.

Preuzimlje naručbe svakovrstnih pečata od kaučuka i kovine.

Sklađište najboljih i najjeftinijih šivaćih strojeva „Singer“ najnovijih sistema.

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Telefon br. 1930.

Centrala: Via Coroneo 45.

Telefon br. 1930.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište stala prostih, apaniranih i za ured.

Veliki izbor predmeta za ljezarne, drogerije, porculanso i zlatarske sude, ocaline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količice naročitih tvari u ocalini, porculani.

Cienu umjerene koje se ne boje utakmice.

Na zahtjev šalje se cijenik badava.

Dopisivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrdka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim našim trgovcima.

26.II. 10.

Najbolji namještaji snage

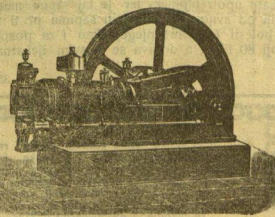
kao što:
motori na plin (gas), benzin, žestu, kameno ulje, surovo ulje za obrtničke, poljodjelske i električne namještaje snage.

Namještaje na mraši plin (Sanganlage) prodaje

**Draždjanska
tvornica motora
na plin**

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik: Moritz Hille, Dresden)

najveća specijalna tvornica srednje Evrope.

[Isključivo glavno predstavništvo, kamo valja upravit sve upite:]

Kuća Gutenberg,

EMANUEL KRAUS.

Tehnički bureau Trst, via S. Nicolo 2

Zahtjevaće cijenik besplatno i bez poštarine. Dopisivanje hrvatski.

28.IV.10.

Božićni prilog „Hrv. Rieči“.

Božić.

Kola, koja veže razapeto platno, koja lete kao ptica, kojoj vjetar naduva razvijena krila, koja prelaze prostor vilovitim trkom konja, koja prati divlja vijavica vjetra... eto, ta kola dokliziše u naše selo.

Tu bielu pticu, koja sablastnim krilima diže s puta zagledanu vranu i gavrana, selo zove: čerga.

Kola su mirna, samo kraj trine za r'že konjče, ili zujne reski glas nejasnog govora.

Da, pod platnom su cigani.

I ove godine su došli u selo, da prekalaju naše kotlove.

Oni znadu, eto, da dolazi božić.

Da, na zemlju dolazi nebeski djetić. Njegovi dolazak svet pozdravlja u znaku spasa.

I naše selo budno ga očekuje.

Gle: kuće gledaju svetačkim lišcem, okna se bjelucaju, strehe se krume kićem, na dovracima vise bršljanovi grozdici. U kućama čeljad se veseli, miri, cjeljuje... Po putevima djeca trčkaju i pokazuju božićne darove: crvene gjuľlice i biele angeliće.

A cigina je čerga mirna kao gučeva kuća. Tek na vatri zaploče jareni plamen, ili odbije gorena bronza. Samo mala Raša — djevojčica nestajna i crmpurasta — trči oko kola i gleda onamo za seoskom djecom.

Hej, eto. Danas je badnjak.

Večer je vedra kao dječje oko. Nebo se plavi ljubicišnim sagom modroga svodja, na kojemu se smješti daleko zvijezde, kao da se raduje noćasnjem dolasku nebeskog kraljića...

U selu prašte puške, čeljad klikuje, sprema se na ponoćku.

Večeras je čerga budna. Pod platnom njiri svjetlo. Eno mala Raša gleda kroz razpor na selo i čudivo pita:

— Tato, kaži, zašto pucaju u selu?

— Tamo, diete, slave božić.

— Kaki božić?

— Hej, ne znaš ti... Božić je velik svetac... Večeras u ponoći, kad se velika zvijezda pojavi na nebu, rodit će se tamo u dalekoj zemlji na iztoku mali djetić, Hrist, koji dolazi na zemlju...

— Zašto dolazi? — zatraži naivno djevojčica.

— On dolazi, amo, da živi i trpi i umre... da smrću izbavi svoj narod od grieha...

Nakon kratke šutnje malica opet upita:

— A je li dobar taj djetić?

— O, je, dobar, dobar... Hrist ljubi sve ljude... On svima nosi mir i ljubav.

— A ljubi li djetić i djecu? — djevojčica ljubopitno pitala.

— Jest... Hrist najviše ljubi malene... Djeci nosi božićne darove...

— A nosi li i seoskoj djeci?

— Da, borme, da nosi.

— Hoće li djetić i meni donieti?

— Hoće, diete, ako budeš dobro kao ona djeca.

— Hoću, tato, hoću... malica zaplješe rukama.

Do malo čerga utihne.

Pod platnom spava mala Raša. Ona sanja: kako se nad čergom diže veliko, zvjezdano nebo, koje se, eno, otvara na bijeloj maglici do koje se penju zlatne vitice, po kojim silazi na zemlju onaj maleni djetić, što djeci nosi božićne darove.

Pod prizrikom dolazećeg djetića, začarana sanja je sladku djetinju slutnju nježila na osmijak kao božić...

Božić je.

Zora se rumeni u tihom porodaju zimskoga dana. Sunce lagahno pomiče. Diže maglu. Trga noćne sjene. Bliedilo nestaje. Uzmiče. Jutro je. Tih.

Selo se ne miče.

Samo jutarnju tišinu muti topot konjčeta. Gle: dan će biti lep za putovanje. Cigo udara dragošću po hrpu konjčeta. I čerga se razbudila. Pod platnom dronza bronza. Mrmore pospani glasovi. Suška selo i cigani su na nogama.

A Raša gleda kroz razpor na selo i zove:

— Tato... tato!

— Što je, diete?

— Je li došao djetić?

— Jest, diete...

— A gdje je djetić? — malica pitala zvjedljivo.

— Eno ga, eno! — i cigo pokaže rukom na iztok.

— Zar onamo daleko?

— Da, onamo gore... Vidiš li diete onaj zlatni krug na iztoku?

— Vidim, da... sunce...

— Eto... to sunce... to je naš djetić... on je iztočnik života tvoga i moga... to je onaj dobar djetić... koji svesudnim dahom grije naša gola uda... koji svojim žarnim tielom svietu ovu zemlju, po kojoj putuje ova naša mala čerga...

Raša zamišljeno ušuta, pa priupita:

— Zar, tato, nama ne će doći božić?

— Ne će, diete... Mi ne imamo božića, kao ovaj svet u selu, koji ima svoju kuću i crkvu i zemlju... Vidiš, diete moje... naša kuća je ova čerga... naša crkva su ova nebesa... naša zemlja jest sav svet.

— Ali, tato, ta... u nas ne ima ništa!?

— Da, ništa... Naš je rod bezimni i prezren. naš život pust, kao one divlje ptice, koja ne to poleti, ne poznaju više kuće svoje...

— Nu, ali što mi imamo, tato?

— Ništa, diete... samo ovu... divlju slobodu.

I cigo pritegne remenje i kola kliznu u beztrag...

Stjepan Zjačić.

Porodjenje Gospodinovo u čobanluku.

Neznam ja, kako je tamo kod vas i imate li čobana i koliko ih je. (Amo ih je kod mene, zahvalec dragome Bogu, obilat broj, pa ako ih ja za ujdinih zimskih dana obriečko vidim, nisu oni krivi, već ugrizna jutra i namjestna moja loga, pa neka nekud, od sebe do kasnih uri, a do tih su se doba moji čobani, da, još otkada! dobavili vrletne gore i pozaboravili, kad su se jutros od kuće uputili.

Nu kod mojih je čobana ita, da niti su deli — mužko, pa se nabilo snagom, a kipom osukalo, niti se kod ženska do vite jeles uspeo, pa jačmak im je dika i ponos njihov. Dječica su čobani moga sela, a kad je najstariji među njima ove godine Jakiša Špirin, segodišnji božićni svječar i o Svetoj je Kati navršio trinaestu godinu, onda ti eto, pa ako si odumit, krši prste i nizbrdo broji, dok se namjerom ne namjeriš i na tucnoga Luku, a ja sam ga krstio, taman li cem na Svetoga Luku svršilo sedam godina. I on je čoban i najsišniji i najnejašniji u svojoj župi, a svakog bogovjetnog dana, vanda bolest, goni on izpred sebe dvadesetak ovaca i bez zvona i bez predvodnika ovna, već uz četvero, petero šilježi, ono ostalo mrljina do mrljine. Opet, ili Luka uz nje, ili da po vazdan ostaju u toru, dok najstrag ne poljokaju, jer Lukina maja lka još za mlada ostala udovicom iza pokojnog Jerkana, a Luka joj na kućnome topragu jedini i mužki i ženski odvjetak.

Najljuća je moja i najveća žalost i starost, s kojih mi se učešće i kao kršćaninu i duhovnome ocu amošnjega naroda radjaju kijenove nedjelje, što mi se čobani po svu zimu odvrnuo od crkve, a po gotovu za svetačnim dana. Ljeto mi je u tome i prijateljskije i naručijje i o svakoj mi ih urj za dnevne prižge, kad u popasna doba sagnu blago u tor, nudja; ciglo brni u manje zvono i eto ih, kao pilica na proso, na nauk kršćanski. Tu ih — valja reći po jedinju duši, niti su razpajdašeni i razpajdani, niti je do te, da im šiba misu pjeva, već si i pomjivji i dotuviti — možeš i pomilovati i pokarati, sa njih ostrici raskosmane solupne, kao sjerkova metlica dugačke, na pitomo ih navrnuti, jer ih se svaka pripuitna prima, da na se obuku stid ljudski, a u se usruć strah Božji, jer ciglo što cvati u mladosti, baci plodom u starosti.

Ali što odvaja duga zima, to će hvata mome Bogu i njegovu svetome porodjenju, barem u čemu, dovoljati današnji dan. Ta od ponoći nočas broji Božić, porodjenje Gospodinovo! Ali što je svagdje i svakuda, neće to faliti ni u

mome kršćanskome selu, pa bilo sad kakvo je da je. Božić je po svoj našoj krajini, Božić je i amo kod nas vazdan, pa kao na Božić, u matici su amo crkvi tri mise, prva i druga zarana, po jutarnjoj, a zna im se njihova mjera — u svičanje moraju obe svršiti i svak sebi do treće.

Tu je znak veselo i zadovoljan; a niti ću brojiti Janka ni Milanaka, već vas eto obradovan oznaniti, da su tu i moji čobani i nabrekla im mladost na ptičja grla projariva da ori i ječi crkva i raznosi utješnu po kršćanski narod božićnu pjesmu: „U se vrijeme godišta Mir se svietu navješta... Čobančad je to moja milokrvna i sretni pjevaju, počni od segodišnjeg božićnjeg svječara Jakše Špirina, pa redom do ovlišnoga trka Luku, muškoga jedinka, koji je sinoć pripalio i pozatim mašom kresao badnjak na ognjištu udovice lke.

Neka se po drugoj misli smrklo mojim čobanima, svanut će se kod kuće; amo čeka drugi Božić, obilat i beričetan. Stopanice su, zna se, na ovaj dan majina dužnost, još zarana, pa i ne sušale već prvu misu, spremile, svaka prama mogućstvu svoje kuće, za svoga čobanina kome ni danas nije dosudjeno za obiteljskom zajedničkom sofrom s ostalom kućnom čeljadi prekrstiti — kako tko može — a tko ne može na Božić, kad mu se veseli i ptica nad zemljom i zvjerka pod zemljom!

U torbu je postagano pšenična kruha, djevenica krvavica, obložiti okrajčić prasećega varena i skriza slanine. Tikvica je do grijka puna i čep pomoćila ožimiliti gizdavcem, što se još u jeseni izbire i šteti za ove svet dane, a tekar su ga sinoć, kao na badnju večer, načeli. Tako je spremila Cvjetina maja, tako Ruža svome lvi, pa najstrag i svome Luki udovica lka.

A da šta je od Špirina Jakiše, da se još ne vidi? Zar to on, najstariji, ja, bi reći i najpametniji, pa će danas u selu zaostati?

Moj je Jakiša — velju ja vama i netom sam po drugoj misli stupio nogom u svoju kulu, a on pras, svojom stopom na moju i prvi mi jutros nazva porodjenje Gospodinovo. A i nisu se ove njegove jutros po zlu vjetru u moju kuću navile. Jakiše je ove godine božićni svječar među čobanima moje župe, a svječar bez svieća, to je sjekira bez držalice: niti sječe, niti grane obara. Pa je to stoga, ovo je treći dan, danas i dvadni preo ovim, što on vrše i obiraje oko moje kuće i dobrim me jutrom saljeće, a ni ne znaću u čisto, kakvo je ono meni.

Jakišinu je prvenstvu ove godine na raboš zarabašano, da se postara za mjesto, gdje će se danas čobani moje župe sastati i zajedno Božić proslaviti i da namakne svieću, kad će je i onako on glavom izpred svijli i kao serdar upaliti. Lahko će se za zgodno namješće, jer paškula prostrana i u svojoj zaseži zjaje u sva četiri vjetra; a s malim, da ne češ ni u drugoj promašiti, već evo i moje uza tvoju, da je, biva, za svieću i lakše. Biedna su čobančad radost od mira i srce bih iz njedara vadio, a njima ga darivao, pa ću se zar gubati o voštenu sviećicu! Šta se ja puta, kad ti se poviješ kape nasade puste samočnosti amošnjih ogledjalih goleti i bez kapi duhovnog ulja — zaželio njihove sudbine! Bilo bi manje sviesti, žešće prirodne i nesturprijane razpajdanosti, ali ni spomena udarcima, koji nek i ne šundraše ladju života, jer su joj, ne govori, rebra umerali.

Nije još Jakiša ni glavom krećukno, a nenadžeta mu se svieća krunašica nasmija. Ja ostado, gdje me i ostavio, da se iznovice opremam na posao, a Jakiša rumen srnu u prirodu, da u njoj proslavi Božje porodjenje...

Blago, kako iz koga tora izlaz, uputilo se jučerašnjim putem, a za njim čobani i zaogrnu se, tko kabanom, tko kabanicom, treći opet ukukuljenom vrećom, pa čak ih je, koji se u obrietku trgovačku prućku skukuvizili. Izpod ogrnjača, kako čobanče koraci, s ovoga ramena valja se napuna torba svake pište, a s onoga grlašica obla tikvica.

Do poviše sela gore izpratit će svoga čobana koje kućno čeljade, a najučešće starosna majka, jer sa pendjera razabirem i Cvjetina roditelja, Ivanicu i Jurinu Božicu, pa druge, a ona je pokukjena i crnim porušena lka, udovica pokojnoga Jerkana, pa prati svoga miša Lukicu. Na popračaju, a najskoli na razkršću, svaka svome štogod prikriza: Nu, Marko moj, oči moje; gledaj sinko, da ne bude štete, (da blago u čije ne upane! — pomilovat će Šimica svoga Marka. — Jurka; nemoj, da prisjedne Božiću i meni i tebi, već obraduj večeras svoju maju! — ozbiljno se, s prutičem u ruci zaprijeti Anica svojoj kćeri. — Ne boj se majo; kako si rekla tako će i biti!

Svi obećavaju, svi su radostni; kad u neke mjere ljubopitna majka sve i docigla što ih je tu, načapše se na Jakišu, kad je zaostao i za drugima zakasnio. — Jakove moj — progovara, zar u ime svijli, ostrja, ali i razboritija Anica — sve je danas u tebi i do tebe: i poštenje i sramota svega našega čobanluka. Budi oštar i zabreši, a piće — eto sam Jurki u torbu zatisla limenu zdjelicu — razlogom dieli i po godinama. A čuvaj i sebe, jer tko konja jaše, taj se i ukine, tko vino pije, taj se i opije. Da se ne prisprije svjećarka lanjska na ovi dan, kad Antu Perina pijana na magaricu ozgo doprihali, da bilo ruga i pradžine po svemu selu! Već da svaka bude na proslavu porodjenja Gospodinova, vaše veselje a nama umirenje!

A gdje su to odumili ove godine božićevati čobani moga sela?

Eno u dražici izpod Pušine zidine. I namjestan položaj. Tu se oni sjatili i blago dojavili. Sitali se zub osukao po obroncima i sve zajedno piate, niti se do večeras pita: koje je moje, a koje tvoje. Čobanu je na vidjelici, a da i hoće kuda s puta, trknuć će mladji i svrnuti.

Kod Pušine zidine svaka je zgoda i namješće. Tu je starinška sopica, dok se znalo za Pušinih stanje i imanje, a danas im se zna ciglo za ime i da unučad razkalaseni starijih pušu u prazne šake — pa će se čobani udobno porazmještili za trpezu i blagovati. Naručne su i dvie kamenice cikom uza zid; iz jednog čobani ispuškaje vodu kišnicu i svaki iz svoje tikve izli u njem svoje piće, a kako tko donio, tako i izteže iz torbe i slaže na sopicu. Medjer tu ima svega i što reku, pića do gričca, a zalogaja i za oči i za zube.

Od Pušine zidine pa do moje kule, a tako i natrag, bit će, hoće i neće, pol ure hoda i to sladke uzlaziće.

Niti je ja lomio, niti se kome danas nadao, pa nitko mi ne došao. Svakom je Božić Božić, a tamo ti čista srieda, da se lugom posiplješ, a ja, da zametem trag i sameljem glavu jadikovoju svoj samoci, po užini se digoh iza sofre i u sviet ču, u mladji i nevini sviet, među čobane svoje župe. Koraci, pa stani, a natrag se ne okreći, najstrag i ja doculjam na pomolj Pušinoj zidini, a dok mi se uho još prije, za neviđene, nahušalo pjesne i popjevke mladih božićara povisuje u drazi, sad mi se i oko na doledu od zadovoljstva zaiskri.

Da dolje slazim vrletno je; kamen se do kamena zaoštrujeni nasadio i dok opanak s jednoga na drugi vrca kao lagani ptic belenguzić, nije to za ulašene moje ljamacne počtole, pa gdje si, tu se i ukopaj, ako ti je mila nenackitna glava uza i onaku uzmućanu pamet. U drugu ruku — da ne smetam mladjarji, koja sastavila troje kolo, zavrem se i zatinsnem, neka me ne zapaze, za obilat i razbusan, a nizak smrječ, paru na usta prirodnim, pošeljan u zatiščić obnove milih božićnih uspomena svoga djetinstva.

Tri su kola, dobrim ih razabirem, jer bih im se ja škriplem do pred sofru dobacio, kuda se oni razmještili i igru razveli. — Jednom je je ovo, pa je već pri zoru i baš mužki s tratine štupa i oskočki, kad vihar užežene krvi naneso,

oskače, dok se ne razmetnu i razvede, jer Martić vrcnuo s noge opanak; pretrgla se oputa, šta li i sad je na prizidi priteže.

Drugo kolo voda live, onaj Ružičin. Neće ono još sastaviti, već se kapa, a Cvjeta se i livka u njemu jedna uz drugu čvrsto drže, glavama se uz glavu priljubila i što jedna mače, druga prihvati: „Oj javore, zelen bore...!“ — dok, ko da pismo štiju, tankim i polegušenim glasom ne prioknule i takle se savremene i jadikove narodne selitbe, pa će Cvjeta prva, a za njom stopotimice Jurka: „Ameriko, tugo moja, što mi vojna ote moga!...“

I Lukica je moj živ i on je zavrgo treće kolo. Malo ih je, puni su, sve prst u prst, vršnjaci, pa da budu sigurniji i da ih ne raskajše gorski vući, usadili se i zasadili u Cvjetino. Ni Luka ni Milica ne daju na se, već se u zazbilj nakastili grlom savladati livku i Cvjetu, pa da će koga upitati smije li se, već ko izazivno, a od pusta se smieha zabrdzali i prasnut će od hihotanja, sastaviše: „Djevojka je cvieće brata, gdje je brata, tu zaspala...“

Od jednoč utihoše i zamukoše i jedni i drugi, ruke izdižu i pripravljuju se, da kolo pjesmu izmieni. U to ja, a da i neću ja, škakljaju jabučica pod grlom, i dobrih se nakašljem. Sestdesetak su blizu očiju navi ozdo prama kašlju, a ja smeten još se žešće šćućurim za smrječ. Ali gdje je to, Markova bukova glava! Gdje češ ti sunce dlanom zastrieti, gdje li da naviljak smrjekove zeleni zatisne ovu sillesiju snopine! Oni me zapaziše.

Nasta neopisivo veselje, a prva, što prignjavi čudjenje i uroke pa se javi, bi Milica. Rukama se pljesnu i u sav će glas: — Sreća mu se obradovala, je, on je, pop! — Pop je, pop je, živio naš Don Marko! — izvrci naš Jakiša na sriedu, izdiže kapu i njome u podnebesje zauri, a za njim dociglo, tko kopol, tko — žensko — mahramom sa glave, tko kabanom, vrcem, prtačkom, što se prvo namahne. Jakiša se strže do sofre, jer je do njega poštenje, dočepa se tikve i on će prvi: „Živio naš pop!“ — a braća i družina ko pod zapovjednu: Bog mu dao zdravlje! — Živio naš don Marko! Bog mu dao zdravlje! Živela mu na ramenu glava! Bog mu do zdravlje! — Kud ću, kamo li ću, kroz sljeme ću, na somić ću, pa tebi, moj Don Marko! užešćen će sad i baš pravo razgrijan Jakiša. Zdravo nam bio i Bog te poživio! Živio, živio! odjeknu živio!...

Jedva se izpravih i izvukoh iza smrječi, pa, da se ne nasimjem, i do suza mi je, utekoh. Razmil mi se s onog nepatvorenog i ljubokrvnog dječijeg srez, ko je mila i nepatvorena u svome ustojcu, sastavu i početlima i majka priroda, dok je ljudska zloća ne poštetu, a iz uzburkanih grudi izvi se na grlo i sam sebi drhtljivim glasom izustih: Živite vi djeco draga, ljer znate zašto živite, a amo kako bude...!

O zdravojmariji eto mi Jakiše u obor i pruža neupaljenu i netaknutu svieću.

— Na oče, i blagosivajte!
— Šta je to? Zar vi niste upaljivali?
— Evo nismo. Svijalo jako, pa je ne htjeli pripaljivati.

— Ode li, Jakove, kako? Da se nije šta prigodilo? Da se nisu kome noge smrzle, ko ono lani? Drži li se segodišnji svječan?

— Evo oče! — i izdiže Jakiša lievu nogu, a na desnoj osta stupčec. Tko ovako na jednoj dubi i dudli, taj nezna što je vino.

— A je li bilo svega?
— Je brate, hvala Bogu i Božicu, ko na Božić! Mrsa do iza uha, a vina da si ga mogo i za vrat lievati. Da bi i sutra ovako, ali nećeš, strah me — i ispadne na dvor.

Don Marko Vežić.

Šibenik u hrvatskoj povjesti.

Pop Petar Kaer: Povjestne crte grada Šibenika i njegove okolice. Dio prvi. Od naseljenja Hrvata do krunisanja kralja Kolomana.

U žestokim borbama, koje danaske više no ikada razpaljuju narode na obranu svojih prava, najveću pomoć podaje povjest. Povjest je vjerna slika minulih vremena, izvor geografskih i etnografskih prava za sve narode. Zbog čega svaki narod nastoji sabrati svoju povjest.

Ali za povjest se hoće velike spremne. Nije dosta biti vješt peru, zgodno i razumljivo pisati. Treba takodjer da je povjestničar oduševljen za

svoj posao, da ga ljubav ne začara, da bude iskren ne hieći i ne tajeći ni one istine, koje su gorke rodoljubnoj duši.

U vič. Kaeru dosta je tog oduševljenja. On govori iz već, se ali se čuva prebrditij mjeze povjestnih činjenica. Nadahnut je iskrenom ljubavlju prama junačkom Šibeniku, kao što mora biti svatko, koji obči sa njegovim plemenitim građanima, prokušanim, dičnim, zanosnim i na daleko poznatim rodoljubima.

Znamenitost Kaerova djela nije ograničena na Šibenik samo, ono ima znatnu vrednost za obću hrv. povjest.

Još puno se rada hoće, dok naša narodna povjest bude dovoljno obradjena. Liepe su dođuše radnje Smičkiklase i Klaića, pak Tkalčića i R. Horvata i drugih. Kod njih je narodna povjest prikazana u glavnim crtama po poznatim izpravama, pa ne daju niti su mogli dati obširnije razlaganje svakom pojedinom pitanju. Ova su pitanja važna za povjest, kao n. pr. prikaz pojedinih djela i života slavni naših predja, pojedinih bojeva i bitaka, pak društvenih prilika, međunarodnih ugovora i odnošaja, državnog uređenja, umjetnosti, obrta i sudstva kod starih Hrvata. U tim pitanjima treba imati točnije i obširnije pojmove, nego ih danas imamo. Još tome nisu podpunno iscrpljene i pretresane ni sve objelodanjene izprave, a da ne govorim o neobjelodanjenim, koje leže u arhivama.

Držim da bi u tom pogledu veoma pomoglo, kad bismo imali povjesti pojedinih gradova. U ovom je siromašna naša književnost. U Banovini i Slavoniji nešto se dođuše uradio, ali dalmatinski gradovi sveudilj leže u tminama isto onako kako ostadoše iza mletačkog gospodstva. Ipak na to malo tko danas misli. Uzrok je predrasuda, koju sam čuo i od učenih glava, da je malo vijesti, malo izprava, pa se ne da badava trošiti vrijeme.

Da nije tako, dokazuje vič. Kaer svojim liepim djelom. Upravo se čudiš kako je on kó marna pčelica pokupio amo tamo silu povjestnih zgoda, u kojima izgleda kao biser hrvatski karakter Šibenika i neslomljivi značaj njegovih građana.

Šibenik — koji je naš Kačić razkrijenom labudu prisposobio — jedini je grad primorski od Hrvata utemeljen. Zato odpada gatanje talijanskih povjestničara, da je obstojao u rimsko doba i zvao se *Sicium* radi nestašice vode: i bulaznenje drugih, koji ga prenose čak u doba Feničana. I narod naš nešto gata o tom imenu, koje kao da je postalo od *Šiban-trave* (Meiranthus annuus L.), te pjeva: *S onu stranu Šibenika — Djetelina do koljena — Šiban trava do rukava — Ramešina do ramaena.* — Najstariji je spis, koji šibenčane spominje, od god. 1065., a čuva se u arhivu splitskog kaptola. Tu se stanovnici Šibenika zovu *Subenzani*. Znamo, veli Kaer (str. 11.) da je jedno hrvatsko pleme obstojalo pod imenom Šubić, pa nam se nameće po sebi misao, da je „Subenico“ i „Subenzani“ postalo od Šubića i Šubenčana. Dakle utemeljitelj Šibenika bili bi hrvatski knezovi Šubići.

Šibenik je pripadao Bieloj Hrvatskoj, a može se reći da je bio u njezinu središtu. Hrvatski su vladari uvidjali njegov strateški položaj, te je imao jednu županiju, koja je obuhvaćala okolicu na kopnu i moru. Izvjestno se znade, da je Šibenik bio utvrđen: „*Castrum sibiricense cum tota sua jupa*“. Utvrda se zvala Gradina, a to je humac nad Šibenikom. Kaer posvećuje jedno poglavlje (3) toj utvrdi, te kaže, da su se odadte šibenčani branili i odbijali dušmanske navale; tu su se klanjali i molili pravomu Bogu; tu je bilo središte ciele županije, gdje bi često dolazili na zborove bani, župani i velmože našega naroda.

Kritičnim razlaganjem Kaer dokazuje, da je za dobe hrvatskih vladara bila u Šibeniku ratna luka (pogl. 11 i 12): Proti talijanskim i domaćim povjestničarima izvodi on, da god. 998. dužd Petar Orseol nije osvojio Šibenika, pače niti u nj zavirio, baš radi moćne hrvatske mornarice i hrabrih šibenskih junaka. Mogao je vič. pisac ovdje dodati, kako svi povjestničari tvrde, da Orseol nije prisvojio ni Skradina. Da je dakle u rukama imao Šibenik, i Skradin bi bio njegov. Uzporedo sa ovim događajem, poriče — na temelju izprava — da isti dužd na povratku u Mletke nije imenovao za Šibenik namjestnikom ni Ivana Kornara, ni koga drugoga. S ovim je druga povjestna činjenica popravljena.

U pogl. 22. nalazim riešenje važnog pitanja, naime da je hrvatski kralj Stjepan bio okrunjen u Šibeniku. Stjepan je nasleđio kralja Zvonimira,

te je okrunjen bio na 8 rujna 1089. Od njega imamo dvie izprave, prva je izdana u Šibeniku na saboru, druga je privatne naravi. Pošto je Rački opazio veliku sličnost prve sa onom Zvonimira, kad je bio okrunjen za kralja, sva je prilika, da je ona izprava izdana u Šibeniku na 8. rujna 1083. Izlazi dakle, da je Stjepan u taj dan u Šibeniku bio i okrunjen. Sa Šibenikom je Stjepan bio donekle vezan. Tu se proslavio stric mu Petar Krešimir Veliki, od koga je bio god. 1066. imenovan šibenskim vojvodom. Suvise znamo, da su iz Splita došle koludrice Sv. Benedikta u Šibenik, da im novi kralj potvrdi darovnice stopro preminulog Zvonimira. Da je krunjenje bilo u Solinu, kako tvrdi Šišić, umjesto opaža Kaer, nije trebalo da se potruđe do Šibenika. U ostalom Šišić ima proti sebi Račkoga, Safaržika, Tkalčića i Belanovića.

Osim toga naći je u djelu Kaerovu još mnogo znamenitih zgoda za grad Šibenik. On ih sve liepo razčinja i kritično pretresuje, te se baš velikom nasladom čitaju. Žao mi je, što je prihvatilo (pogl. 22.) Šišićevo mnjenje o zadnjem hrvatskom kralju. Hoće oni da je bio od plemena Kačića, nu dokazi su im mršavi i labavi. Dočim prevažno je i jako dokazivanje o obstanku glogolice u šibenskoj županiji (str. 24—48). Uporozgajemo povjestničare glogolice na dopisivanja sv. Zbora sa glasovitim Ivanom Marnarićem u tom pitanju. Ove su vijesti nepoznate.

Kada vič. pisac dotiska drugi dio, komu mislim da će i nastavak slediti, onda ćemo o prošlosti Šibenika imati potpuniju sliku.

Samo napried! Povjest je važan faktor za podizanje narodnog duha i za osvajanje hrvatskih prava. Još se ugodno sjećam zanosa, koji je u mladosti mojoj pobudila Smičkiklasova „Poviest Hrvatska“. U sebi sam očutio ono nešto za majku domovinu, što mi nikad ne bi dale sve stranke i novine zajedno.

Smičkikas je u politici stari obzoraš. Otrug desetak godina čini mi se u „Pravoj Hrv. Misli“, Politeo je predbacio pravašima, da je Smičkikas sa svojim djelom više koristio Hrvatskoj nego sve njihovo pisanje. Politeu su odgovorili „Hrv. Pravu“ i „Hrv. Krunu“. Ti odgovori obrambene naravi, nisu mnogo zadovoljili. Čuvenom novinaru bio bih rekao: Dobra ti je! No znaj da je Smičkikas najbolje prikazao hrvatsko državno pravo, i tako najviše doprinio jačanju i širenju pravaštva. — Tko je pratio pomno naše političke borbe, priznat će da je stari pošteno obzoraš, u svojoj povjesti bio dobar pravaš.

Takovim pravim hrvatskim duhom dišu i Kaerove „Povjestne crte“. Kaer je rođen u Makarskoj, pa je razumljivo, da zna onako liepo govoriti čeličnoj šibenskoj duši. Ta svakomu je poznato, da Šibenik i Makarska u rodoljublju nablizila su braća. Ovu zlatnu knjigu morala bi nabaviti svaka kuća u Šibeniku.

F. J. Milošević.

Jedincac.

(Crtica).

Dugom, požutjelom alejom, koja vodi na groblje manjega provincijalnoga grada, prolazi žena. U crno zavijena, otmjeno stupa uzanom stazićom, noseći u ruci kitu bielih, jesenjih ruža.

Došla je, da se oprosti od dragoga mjesta, gdje joj suprug sniva vječni sanak.

Pol godine je prošlo, što joj ga neusmiljena smrt ugrabila. Ona je s djetetom zdvajala od tuge. Mislija je tada u zdvojnosti, u svojoj teškoj boli, da taj udarac neće preživjeti.

Mislila je i na samu smrt... U takovim časovima trgnuo bi ju plač djeteta... plod prve ljubavi. A čekali su na nj tri pune godine. Kako onda muzej nestrijpljivo iščekivala dolazak maloga gosta i brojala dane i sate. Kakovim su aeseљjem dnevno prevrćali po ladicu pripređeno malo rublje, male košuljice, male kapiće, ukrašene vrpčama raznih boja! Kako su se inatili, koju da mu boju najprije izaberu. Ona je htjela modru, a on crvenu: Ta crvena boja znači ljubav, zdravlje, život.

I došao malf. Slabunjavio djeteta, ali njihova krv, njihova ljubav, njihovo sve. Od tada živjeli su samo za djeteta. On bi znao čitave sate sjediti kraj zike i sav blažen motriti ono malo, blijedo lišće, maštajući o sreći njegove budućnosti.

U to je došla i smrt, tiho i nečujno. A ona ubijena težkom boli, stajala je kraj njegova odrta potištena, zdvojna i mislija skončati život. — Najednom začuje u susjednoj sobi plač djeteta. Trgne se i kao da joj je neka viša sila ulila hrabrosti, pristupi bliže odru i zaklela se: biti jaka i sve snositi. Pravo majčino srce.

A ta zakletva ju je hrabrila, jačala. Prolazili dani u teškoj tuzi za onim, kojega više nema. Prolazili su, ali briga za opstanak

sve više smučivala njezin život. Živila je samo za djeteta. Kako su ali materijalne prilike postajale sve nesnosljivije, morala je da sasluša savjet bližih rođaka.

Sutra putuje u prijestolnicu, da se posveti glumačkom zvanju, kojemu je još kao djeteta pokazivala dosta dara. I zato je došla da se oprosti od muževa groba... Glava joj gorikao u vrućici, a srce udara burno. Usnice se grčevito trzahu. Molitva i plač silva se u jedno. Teškim srcem otkinula se od milog groba.

EPILOG.

Kuća je sva rasprodana. Sve kao da je u nekom uzrujanom očekivanju. Vojnička glazba počela je već svirati, očiti znak da će predstava skoro započeti.

Ona već čeka spremna iza kulisa u krasnoj ružičastoj opravi, čeka puna nada, da stupi pred općinstvo. Srce samo što ne pukne od uzbuđenja.

Ta o današnjem uspjehu ovisi njezin angažma, njezina budućnost, budućnost i sreća njezina ljubljena djeteta, koje daleko od nje boravi tamo kod njezine majke...

Zavzoni. Zastor treba da se dignu. Hoće da stupi na pozornicu, kad joj dostaviše brojčav. Sva bleda, drhćućom rukom otvori i zavjine: „ne, ah ne, to nije moguće —“ i grozničavom brzinom poleti na daske. Igrala je kao u extazi, gumila je, svaka žilica je na njoj drhtala i sve je zadivila; pljeskali su joj, izazivali su ju, bacali cvieće... a ona sa grčevitim smjehom zahvaljivala se, naklanjala dok ne zatetura iza kulisa. Zastor se spuštao i opet dizao. U kazalištu još plješću, još je zovu...
A ona?

Leži i grčevito drži u ruci komad papira. Oko tupo gleda nekud u nedogledni dalj, gdje u sjaju voštanih svieća zeleni se odar. Na njemu smieše se nevinaste.

Zadnji cjelov čeda... jedinac.

Napisala: Slavica.

„Porivi“ :+)

U čeznuću.

Doći ću ti, draga, srca razigrana, Kad se spusti sunmrk jesenjeg dana, Kad zašušti noć mekana i mlada, A pjesma zavzoni čeznutljiva sklada, Doći ću ti, draga, pun ruča i cvijeća, Što će vazda da te srca moga sjeća, To cvijeće raste u bašti mog svijeta, Gdje te možda kao lepir obljetja. Doći ću ti, draga, smiješkom na usni, Sa uzdahom vrućim: unutra me pusti! Uz šapat gugute: Otvori mi vrata, Da se priča liepo srebriš bez inata. Da ti kažem, gdje se slatki hašiš snubi, U zaklonu tihom ponajsladje ljubi, Kad zašušti noć mekana i mlada, A pjesma zavzoni čeznutljiva sklada...

Novinarsko „Neknjiževniku“.

Što je drugom crno — kažeš da se bijeli, Istina i laž je riječ za te jedna, E, pa „firma“ ti je fina i ugledna: Liže sô, a „svoji“ za rog svjineću dijeli...

U trojednoj kraljevini.

Viče se i piše, što sve za dom treba, Da nam jednoč sretan hrvatski rad bude, A Brat namu zadnju krišku krađe hleba, I u čaši vode utapljaju... ljude.

Naša dika.

Domoljublje, borba prava i prosvjetni rad, Umijeće i drugo leti sa bujicom vala; Med i mljeko teče, a po koja jad, Dok nad svime vijori se: stijeg hrvatskog jala...

* Pod ovim naslovom izdane su dosele sve knjige pjesama hrvatskoga pjesnika R. F. Magjera. II. knj. doživila je drugo popravljeno ilustrirano izdanje, a III. knj. („Novi zvuci“) štampa se u drugom izdanju. Pjesma „U čeznuću“ i ova tri Magjerova epigrama nisu nigdje još štampana.

Narodnim nametnicima.

U praznu sru, u tiesnoj grudi, U trulu mozgu, u podloj duši, U mračnu duhu, u zvjerškoj čudi, U ništavilu što svedj ih guši Zar može ikad da zrakta sine Dobrote sladke, da razdor grane Plemenit poziv njih da mi gane, Na ljubav bratsku, na vedre čine?

Žignuti žigom prezira, kala, Zbačeni s visa tirjanske moći S griznjom u duši s tolikih zala Kojima izvor u njinoj zloći, Htjeli bi opet dići se k visu I vratiti prošlost, što kletvu budi; — Ali kasno. Ona doba već nisu, Drugi su dani, — drugi su ljudi.

Moju pogodio k'o pogodilo. Kan' da ga batom po šiji zviznulo. Nabasao na kuću, a da sam nije znao kako . . . Nabasao nagazio Ne reče ništa. Leže. A ne prospava ciele noći. Gledao je samo nju, Cvitu, kako mirno spava. A onda se stisnuo pod biljcemji plakao, plakao. . . Kukavica Mojo!

Dražio ga Mato i šuškaio mu u uši. I s ovim i s onim sastaje se Cvita. I vara ga. I sramotu mu čini. A Mojo ju u stopu sledio, ali nigda da je zatekne. I govorio sam sebi, da ni za to vriedan nije. Sramoti ga, selo maleno, a on ju ni zateći nije kadar. I od onda mu se činilo, da se Cvita poglediva sa mužkarcima.

Jedne večeri šalala se malko Cvita sa komšijom. Opazio Mojo. I ošpe na nju svega. Iz grla stisnutog, suhog, žednog od vrućice, iz usta, koja se skorila, tekle rieči, sipale se psovke. A lice mu se izobililo, biesno, krovodeno, gadno, a oči mu izskočile, sad će da pršnu. A Cvita stala pa se zagledala. A kad se posabrala, pljune na pod i zamrmlja:

„Pfu! pogrdio!“

A Mojo se na nju zaleti i zdimi ju šakom za vrat. Okrete se žena i vidi ga gdje se tresne, a bala mu pljušava i krvava na ustima. I opet on odigne ruku i spusti ju udarcem na njene

dojke. Žena ubliedi, a onda mučke digne ruku, obrani se od udaraca, smota Moji ruke i gurne ga, jako ga gurne, da je, imalen kakav je, prazninama udario u čošak jednog stola. Zamrača mu se od boli, i ne mogne ni jauknuti. Cvita ode, a na licu joj bio izraz gadjenja. On ju gledao, gledao, gledao. I kad mu bi lakše, sune u kuhinju, pograbi nož i za njom. Zateče ju i drhtave ruke njegove zabodu joj nož u desno rame Krikne žena i poleti. On za njom. Zapne mu noga o nešto i on se skotrija. Diže se i soptajući dalje bježi. Ona u kuhinji, pograbila kratak gvozdeni ožeg sa ognjišta. Stoji onako. Gleda ga zvjerski. On ju gleda: sažgati će ju očima.

„Hajde, nesrečo, ubo si me. Sad hajde, da ti ne surskam glavu.“

I oči u njega upiljila netrenimice. Ujede se Mojo za prst, tresne glavom do dva, do tri puta i ode. Gdje ju ne umoze ubiti . . . !

Kasnije se nešto primirilo.

Jedne noći, a bila je ljetna noć, zvezdana, jasna, mirisava, Mojo se oda sna probudi. Sanjao o Cviti, da ju s drugim zatekao . . . Uzpravi se na ležaju i zagleda se u nju: onako jaku, zdravu rimenu, gdje onako bezbrižno spava. Zagleda se i opet mu se sve slike iz onog strašnog sna iznižu pred očima. I napune se oči krvi, a duša biesom. I htjede ju ugušiti, ali . . . pro-

budila bi se . . . a ona jača . . . a on kukavica Mojo . . . kukavica Mojo“. I nasmija se Mojo i krvavo i smrtno. Smieh je ono bio ubojice krvnika. Lagano se sa ležaja diže i podje. Vratu se nožem. Dodje do nje, a u polutama joj stane napipavati kosu, da ju uzmogne uz ležaj pritisnuti, da mu se ne otme. Nespretan Mojo bio i povuče za jednu dlaku. Cvitu zaboli i stane se buditi. A Mojo izgubi glavu, pak joj pritisne prsa i stane nožem rezati vrat. A Mojo nikad ni pileta zaklao nije, nevješć bio tom zanatu, te jedva obrezao nešto mesa, a Cvita se sasvimi prene, dosjeti se jadu, zapomaga u pomoć i stane se olimati. Udre nogom Moju i obali ga. Doletiše ukučani, a Mojo na pola gol uteče . . .

Sudiše ga. Ode u tamnicu. Tu mu krv naval na usta. Kroz nekoliko mjeseca ode . . . Ode . . . za vazda . . . Prekinula ga jaka žena, njega slabička, prekinula ga tuga, jer mu žena prava bila, ubi ga misao, da ju više neće moći sebi približiti.

I rekoše seljani: jer oženi jaku ženu . . . bijaše ostati djevac. . . Za takve nije vrag-žena. . .

* * *

Jedva Moju ukopali, jjoš mu se kosti ni ohladili nisu, a Cvita pribjegne Mati, oškopici Mati. Ne marila ona ni za zazor svieta, ni za

govor sela, koju ju szamotilo kao udovicu, koja muža okajala nije. Ode . . . pribjegne . . . Nije, da se muža zaželila, ta zgodili su joj se bili, jer se bojala opet naići na jednog Moju . . . Nego se htjedne osvetiti kukavici Moji, da mu se kosti u grobu potreskuju. I mrtvog' nek' ga grize ljubomor. Otišla je, jer je Mojo mrzio Matu, jer je Mato negda sramotio Moju.

Neko vrieme postojalo i Mato je uzme. Vjenča ju. A Mato je bio oškopica. Mato je htio osvetiti se na njoj, što nije kao cura za nj pošla. Uze ju radi prčije, a kad ova sigurna bila . . . onda: gulio je kóce iz obora i lomio ih po kostima Cviti. I govorio joj onda: jedan Mojo, dva Moja, tri Moja, četiri Moja, a ja te bijem, jer i ti si moja . . .

Ljudi govorili: to ju Bog kara, što nečokaja muža i što se mrtvima sveći.

Cvita se svijala kao zmija. Sa izprebijenim modrim ledjima legla bi ti u ogradi, skupila bi glavu medju koljena baš kao i Mojo, kadno ga onda Mato bacio još za djevovanja njezinog, i samo bi buljila preda se. I vidila bi tolike Moje, gdje joj se cere i brojila ih: jedan Mojo, dva Moja, tri Moja . . .

Janko Baričević.